

VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE

1. VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN GENT heeft haar oorsprong in de verzoekschriftenbeweging die door F.A. Snellaert en Ph. M. Blommaert in 1840 te Gent op gang werd gebracht, strekkende tot herstel van het gebruik van de Nederlandse taal bij de rechtbanken in Vlaanderen.

Toen mr. Julius Vuylsteke zich in 1859 als stagiair aan de Gentse balie liet inschrijven, kon hij een groep van Vlaamsgezinde advocaten om zich scharen, waaruit in 1864, naar aanleiding van de zaak-Karsman (z. aldaar), de Vlaamsche Advocatenclub ontstond. De leden hielden wekelijks zitting in de zaal van het letterkundig genootschap De Taal is gansch het Volk, oefenden zich in de juridische welsprekendheid in het Nederlands en legden zich toe op de studie van het Oud-Vlaams recht. De Vlaamsche Advocatenclub van Gent leefde slechts enkele jaren. Verscheidene leden werden magistraat, andere verlieten de stad, waardoor de activiteiten ophielden.

In 1873, naar aanleiding van de zaak-Schoep (z. aldaar) en het wetsvoorstel-Coremans, strekkende tot toelating van het Nederlands voor de strafrechtbanken in Vlaanderen, maakten enkele stagiairs van de Gentse balie, o.w. mr. Albert Fredericq en mr. Julius Obrie, van dit gunstig oogenblik gebruik namens de Gentse advocaten een verzoekschrift aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers te zenden ter ondersteuning van het wetsvoorstel. Omstreeks 1873 vormden de Vlaamsgezinde advocaten in de Gentse balie een kleine minderheid, doch ze slaagden erin hun verzoekschrift door 74 advocaten te doen ondertekenen.

Ze begrepen dat de wet-Coremans van 17 augustus 1873 niet voldoende was om het rechtsleven te vernederlandsen en dat de verfranste advocatenstand en magistratuur alles bij het oude zouden laten. Met de steun van de advocaten K.F. van Acker, J. Vuylsteke, C. de Brabandere, A.M.N. Prayon, Gust. Rolin-Jaequemyns, Fl. van Duyse e.a. richtten ze in november 1873 een pleitgenootschap op onder de naam Vlaamse Conferentie der

Balie van Gent, met als doel „de beoefening van de rechtswetenschap en de gerechtelijke welsprekendheid bij middel van de Nederlandsche taal”. Uit de mislukking van de Vlaamsche Advocatenclub leerden de stichters van de Vlaamse Conferentie, dat een Vlaams genootschap bij de Gentse balie alleen kon slagen, wanneer het binnen de balie erkend zou worden. Ze stelden zich dan ook onder de bescherming van de Raad van de Orde van Advocaten. Ze vergaderden elke donderdag in het rechtsgebouw om zich in het pleiten in het Nederlands te bekwamen. Onverschrokken zetten ze zich in om voor de rechtbanken in het Nederlands te pleiten, wat op veel tegenkanting stuitte. Ondanks hoongelach, achteruitstelling en talloze incidenten hebben ze volhard, zodat steeds meer en meer in het Nederlands werd gepleit.

Behalve dit onmiddellijke doel, de beoefening van de rechtswetenschap en gerechtelijke welsprekendheid, ijverde de Vlaamse Conferentie voor de algehele vernederlandsing van het rechtsleven en het rechtsonderwijs. Jaar op jaar zond ze petitie naar de Kamers tot verbetering en uitbreiding van de Vlaamse taalwetten.

Op 14 oktober 1885 riep de Vlaamse Conferentie alle Vlaamsgezinde advocaten te Gent bijeen voor de oprichting van de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden, die thans nog bestaat en werkt onder de naam Vlaamse Juristenvereniging. De Bond had ten doel „de handhaving van de landstaal voor de rechtbanken van Vlaamsch-België en de stipte uitvoering van de taalwetten betreffende het gebruik van het Nederlandsch in strafzaken”.

De samenroeping van de Vlaamsgezinde advocaten uit de Vlaamse provincies leidde tot de oprichting van Vlaamse Conferenties bij de balies van Antwerpen (1885), Brugge (1886), Brussel (1891) en Leuven (1907) en tot de organisatie van Vlaamse Rechtscongressen. De eerste rechtscongressen vonden plaats te Antwerpen (1900), Brussel (1903), en Gent (1904) en nog steeds worden ze voortgezet (XXVste Rechtscongres, Brussel 1972).

Met rechtmatige trots mocht de Vlaamse Conferentie in 1898 haar 25ste verjaardag vieren. De wet-De Vriendt-Coremans, de gelijkheidswet, was pas aangenomen. Ze had zich hiervoor ten volle ingezet en een petitie gezonden naar de Senaat, na een hardnekkige strijd in het gerechtsgebouw tussen voor- en tegenstanders.

Toen de Tuchtraad van de balie van Brussel een Vlaams advocaat laakte, omdat hij in het Nederlands pleitte, terwijl zijn tegenstander uitsluitend Franssprekend was, publiceerde mr. A. Prayon-van Zuylen, een der strijdlustigste leden van de Vlaamse Conferentie, een merkwaardige redevoering met als titel : De aanslag van de Brusselsche tuchtraad tegen de taalvrijheid van den advocaat (1903).

De Eerste Wereldoorlog legde de werkzaamheden van de Vlaamse Conferentie stil en sloot een periode van strijd af. Verscheidene van haar leden uit deze strijdperiode hebben een naam in de V.B. verworven : Julius de Vigne, Julius Obrie, Albert Fredericq, Hector Plancquaert, Alfons Jonckx, Lodewijk Dosfel, Aloïs van de Vyvere, Victor Begerem, Leonard Willems, Herman de Baets.

Na de Eerste Wereldoorlog was de toestand te Gent zeer gespannen wegens de strijd voor de

vernederlandsing van de Rijksuniversiteit. De Vlaamse Conferentie werd geleid en aangedreven door een nieuwe generatie: de advocaten Albert Kluyskens, August de Schryver, Jules Storme, Henri van de Velde. De jongeren streefden naar de algehele vernederlandsing van het gerecht. De actie van de Vlaamse Conferentie tot goedkeuring van de wet Marck voor de vernederlandsing van het gerecht (1939) werd nog door de Raad van de Orde van de balie afgekeurd.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog heeft de Vlaamse Conferentie wederom haar werkzaamheden gestaakt. Ze kon reeds op 10 februari 1945, onder voorzitterschap van mr. A. de Cordier, de traditie van de jaarlijkse plechtige openingsvergaderingen voortzetten.

Dank zij de vernederlandsing van het openbaar leven kan de Vlaamse Conferentie zich voortaan meer toeleggen op de behartiging van de beroepsbelangen der advocaten en de opleiding van de stagiairs. In de Vlaamse Conferentie ontstond in 1952, onder leiding van haar voorzitter prof. mr. Jan Ronse, de Algemene Practische Rechtsverzameling, een Vlaamse rechtsencyclopedie, en in 1969, op voorstel van haar voorzitter mr. Marcel Storme, de Algemene Modellenverzameling voor de Rechtspraktijk.

Bij de viering van haar eeuwfeest, in november 1973, onder het stafhouderschap van mr. P. Blomme, overhandigde de voorzitter, mr. P. van Malleghem, een huldeadres aan Z.M. de Koning, waarin de Vlaamse Conferentie bevestigde „al haar krachten te blijven inspannen ten dienste van de Nederlandse Cultuurgemeenschap, voor de bevordering van het Vlaams rechtsleven en tot verdediging van het recht”.

LITERATUUR: O. de Lichtervelde, *De Vlaamsche Conferentie van 1873 tot 1894 met betrekking tot de Vlaamsche Beweging* (1894); - C. Siffer e.a., *Verlagen over de werkzaamheden der Vlaamsche Conferentie (1874 tot 1909)*; - J. van Overbeke, *Vijftigjarig Jubelverslag* (1924); - R. Victor, *Een eeuw Vlaamsch rechtsleven* (1935); - A. Dua, *Driekwart eeuw Vlaams rechtsleven te Gent* (1949); - *Gedenkboek: de Vlaamse Conferentie der balie van Gent 1873-1973* (1974).

GEERT BAERT

2. VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN, vereniging van advocaten gesticht op 9 november 1885 in de schoot der Antwerpse balie.

In 1885 was Antwerpen een stad waar de hogere burgerij volledig verfranst was. Vooral de rechtsbedeling gebeurde volledig in het Frans, de uitsluitende omgangstaal van magistraten en advocaten. We vernemen uit een verslag van de toenmalige Procureur des Konings te Antwerpen, dat er in 1885 in die stad slechts vier advocaten waren die het bij gelegenheid aandurfdin in onbelangrijke strafzaken de beschuldigde in het Nederlands te verdedigen. De stichting van de Vlaamse Conferentie lag in de geest van de tijd, want in 1885 concretiseerde zich meer en meer een algemeen verzet tegen de voorrechten van de geprivilegeerde stand der Franssprekende bourgeoisie.

Het is voorzeker dezelfde geest van verzet tegen ongezonde toestanden die ertoe geleid heeft, in 1885, het jaar dat men kan bestempelen als een overgangsjaar, dat te Antwerpen tegelijkertijd de stichting plaats had van de Belgische Arbeiderspartij en van de Vlaamse Conferentie der Balie. Hoezeer de doelstellingen en het formaat van

VLAAMSCH
CONFERENTIE
DER BALIE.

JAARLIJKSCH BANKET

op ZATERDAG 20 DECEMBER 1919.

„CAFÉ SUISSE“
ANTWERPEN.

beide groeperingen ook verschilden, toch is het een gelijksoortig streven van democratische opgang en van diepe liefde voor het volk dat deze beide initiatieven heeft ingegeven.

Het eerste bestuur der Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen was samengesteld uit Edward Coremans, voorzitter, Jan van Rijswijck, ondervoorzitter, en Flor Heuvelmans, secretaris. Het doel dat de Vlaamse Conferentie van haar stichting af nastreefde, was uiterst gematigd. Het steunde meer op het gevoel dan op het verstand. De leden verzetten zich er hoofdzakelijk tegen, dat ze in hun eigen gewest gehinderd werden in het gebruik van hun eigen taal. Gelijkheid voor de beide landstalen in de Vlaamse provincies was hun nog zeer bescheiden doelwit. De leden van de Vlaamse Conferentie wilden al hun krachten inzetten om het culturele peil van hun volk op te voeren en zij droegen diep in zich het besef dat de eerste voorwaarde daartoe was zichzelf te volmaken. Bij gebrek aan alle hoger onderwijs in het Nederlands wilden ze in eigen kring gelegenheid scheppen tot hoger geestelijk leven op het gebied van de rechtswetenschap, de letterkunde en de kunst. De Vlaamse Conferentie moest in hun ogen tegelijkertijd een studiecentrum zijn ter beoefening der rechtswetenschap in de eigen taal en een strijdorganisme om met alle beschikbare middelen het gebruik van het Nederlands bij de rechtbanken te bevorderen.

De wegen waarlangs de leden van de Vlaamse Conferentie hun doelstellingen zouden bereiken, waren niet zo duidelijk uitgestippeld en vooral

wat het grote probleem der vernederlandsing van het gerecht betreft waren in het genootschap de meest uiteenlopende schakeringen vertegenwoordigd in verband met de tactiek die gevolgd en de middelen die toegepast moesten worden.

Er was eerst een radicale vleugel waartoe figuren behoorden als Edward Coremans, Adolf Pauwels, Adelfons Henderickx, Emiel Schiltz en vele anderen die zonder enige concessie en ten opzichte van iedereen, zowel magistraten als confraters, opkwamen voor volledige vernederlandsing van het rechtsleven. Er was ook een andere groep, die zich meer gekristalliseerd had rondom Jan van Rijswijck, die meende dat het radicalisme niet de geschikte methode was om het doel te bereiken. Het was hun er meer om te doen de Vlaamse gedachte in het milieu van de balie beminnelijk te doen voorkomen en door het wekken van sympathie geleidelijk meer en meer Franssprekende confraters naar de Vlaamse Conferentie te lokken en op vriendschappelijke wijze hun verzet tegen de Vlaamse eisen uit de weg te ruimen. Deze groep wenste in het bijzonder geen enkel belang te kwetsen en ruime overgangsmaatregelen te voorzien. Daartoe behoorden behalve Jan van Rijswijck Edward Janssens, Hector Lebon, Louis Franck, Karel Weyler en anderen.

Het eerste doel dat men nastreefde, was de bevordering van de beoefening der rechtswetenschap in de Nederlandse taal. Er werden regelmatig zittingen georganiseerd waar door de jongere advocaten pleitoefeningen werden gehouden. Fictieve processen werden gevoerd en de nadruk werd bijzonder gelegd op het gebruik van een behoorlijke Nederlandse rechtstaal. Er werden studies gewijd aan het taalgebruik bij de rechtsbedeling en er werd onderzocht welke wetgevende maatregelen getroffen zouden kunnen worden om uiteindelijk te komen tot een volledige vernederlandsing van het rechtswezen. De leden van de Conferentie werden aangespoord om voor de Vlaamse rechtbanken uitsluitend de Nederlandse taal te gebruiken en streng te letten op de nauwkeurige toepassing van de bestaande taalwetten.

Regelmatig werden ook op de zittingen door leden van de balie voordrachten gehouden over letterkunde, kunst en wetenschap, die telkens aanleiding gaven tot interessante besprekingen.

Sedert 1906 werd elk jaar bij het begin der werkzaamheden van de Conferentie een plechtige openingszitting gehouden waar ook een jong advocaat een spreekbeurt hield, meestal over een juridisch onderwerp. Door de stafhouder werd daarna een kritische beoordeling uitgesproken. Deze plechtige openingszittingen zijn een vaste traditie geworden. Zij zijn telkenjare belangrijke manifestaties, die door een zeer talrijk publiek worden bijgewoond.

Ook werden door het bestuur van de Conferentie regelmatig openbare voordrachten georganiseerd, meestal in de Assisenzaal van het gerechtshof, waar vooraanstaande persoonlijkheden uit Vlaanderen en Nederland spreekbeurten hielden die in belangrijke mate bijdroegen tot de verheffing van het intellectuele leven te Antwerpen.

Het werd ook gewoonte dat de Conferentie, bij elk lustrum van haar bestaan, een feestelijke jubileummanifestatie hield, waarbij telkens een gedenkboek werd uitgegeven met allerlei bijdragen

Academische zitting bij de opening van het werkingsjaar 1948-'49 van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen in de Assisenzaal van het Antwerpse gerechtshof.

van leden der Balie. Deze gedenkboeken zijn thans grote bibliothele zeldzaamheden geworden.

Sedert zijn oprichting in 1897 werd het Rechtskundig Tijdschrift voor België hoofdzakelijk geleid door leden van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen. Door de uitgave van dit tijdschrift werd in belangrijke mate bijgedragen tot de wetenschappelijke beoefening van het recht in het Nederlands. In 1900 werd door de Conferentie van Antwerpen in deze stad het eerste Rechtskundig Congres georganiseerd. Het was de bedoeling, tegenover de beweringen dat de Nederlandse taal niet geschikt was voor de wetenschap, het bewijs te leveren dat het recht in onze taal op voortreffelijke wijze beoefend kon worden. Dit eerste Congres had een zeer groot succes en sedertdien werden, met onderbrekingen gedurende de oorlogsperioden, reeds 26 van dergelijke wetenschappelijke juridische congressen gehouden.

De Vlaamse Conferentie nam ook het initiatief tot herdenking van belangrijke gebeurtenissen in het rechtsleven der Nederlanden. Zo had in 1925 op grootse wijze de herdenking plaats van het verschijnen, 300 jaar geleden, van het wereldberoemde boek van Hugo Grotius : *De jure belli ac pacis*. Verder heeft de Vlaamse Conferentie door de jaren heen steeds op intense wijze meegewerkt aan het verwezenlijken van de belangrijkste doelstellingen der V.B., zoals de Gelijkheidswet van 1898, de oprichting van een Koninklijk Vlaams Muziekconservatorium te Antwerpen, de strijd voor de vernederlandsing van het onderwijs en vooral die voor de vernederlandsing van de Gentse uni-

versiteit. Telkens werden er manifesten gezonden aan de openbare lichamen en gingen talrijke leden van de Conferentie spreekbeurten houden over heel het Vlaamse land om de Vlaamse eisen te verdedigen.

Bijzonder intens is de strijd van de Vlaamse Conferentie geweest voor de verovering van de wet van 15 juli 1935 op de vernederlandsing van het gerecht. In haar schoot werd in 1931 het Rechtskundig Weekblad gesticht, dat zich vooral ten doel stelde een wettelijke regeling te verkrijgen waardoor het gebruik der talen in rechtszaken op definitieve wijze vastgesteld zou worden en waardoor de hele rechtsbedeling, zowel de schriftelijke procedure als de pleidooien, in de Vlaamse provincies uitsluitend in het Nederlands zouden gevoerd en gehouden worden. Door de Conferentie werd in de pers een scherpe polemiek gevoerd om het wetsontwerp te verdedigen. Er werden zelfs grote volksvergaderingen gehouden om de openbare mening in beweging te brengen. Een van de leden der Conferentie, de volksvertegenwoordiger Hendrik Marck, heeft zich als lid van de commissie der Kamer buitengewoon verdienstelijk gemaakt om de wet van 15 juli 1935 te veroveren, terwijl een ander lid van de Conferentie, mr. Hector Lebon, in de Senaat er veel toe heeft bijgedragen om de goedkeuring van de wet te verzekeren.

Wanneer thans de rechtsbedeling in de Vlaamse gewesten uitsluitend in het Nederlands gebeurt en wanneer de Vlaamse rechtswetenschap in de laatste jaren een geweldige ontplooiing heeft gekend, is

dit in belangrijke mate te danken aan de activiteit van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

De Conferentie heeft daarbij ook heelwat bijgedragen tot de ontwikkeling van het verenigingsleven in de schoot der balie. Ze heeft er hartelijke vriendschapsbanden doen ontstaan tussen haar leden en feestvieringen, banketten en uitstapjes hebben deze banden nog aanzienlijk versterkt.

De Conférence du Jeune Barreau, die de vereniging was van de francofone advocaten in het Antwerpse en die jarenlang heeft kunnen bogen op onbetwist prestige en gezag, heeft het niet kunnen volhouden tegen de sterke levensdrang van de Vlaamse Conferentie en is dan ook na de Tweede Wereldoorlog opgeheven. De verdiensten van de Vlaamse Conferentie werden in het jaar 1960 op grootse wijze gevierd ter gelegenheid van haar 75-jarig jubileum, dat vereerd werd met de aanwezigheid van Zijne Majesteit Koning Boudewijn.

LITERATUUR: *Vlaamsche balie 1895, Feestnummer* (bijzonder nummer van *Le jeune Barreau*, 1895); - *Vlaamse Conferentie der balie van Antwerpen, 1885-1900. Gedenkalbum. Feestviering van het XV-jarig bestaan* (1900); - *Vlaamse Conferentie der balie van Antwerpen, 1885-1905. Feestviering van het XX-jarig bestaan* (1905); - *Vlaamse Conferentie der balie van Antwerpen, 1885-1910. Gedenkalbum uitgegeven bij de feestviering van haar XXV-jarig bestaan* (1910); - R. Victor, *Schets ener geschiedenis van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen* (1960); - R. Victor, *De betekenis van de Vlaamse Conferentie der balie van Antwerpen* (1960).

RENE VICTOR

3. VLAAMS PLEITGENOOTSCHAP BIJ DE BALIE TE BRUSSEL, op 14 mei 1891 op initiatief van P. Gisseleire en M. Josson opgericht onder de naam Vlaamsch Genootschap tot beoefening der Pleitkunst.

Het doel van het Genootschap was de „beoefening der rechterlijke welsprekendheid bij middel der Nederlandsche taal, door het bespreken van vraagstukken die de zedelijke of stoffelijke belangen van het Vlaamsche volk aanbelangen”. Later werd het doel als volgt omschreven: beoefening en bevordering der Nederlandse taal op rechterlijk gebied. Om lid te worden moest men voorstander zijn van het beginsel: de Vlaamse beschuldigten dienen in hun eigen taal ondervraagd, beschuldigd, verdedigd en gevonnist te worden. Bij de stichting werden 110 van de 720 advocaten lid van het Pleitgenootschap. Als voorzitters fungeerden in de loop der jaren o.a. J. van der Linden en J. de Greef, mr. Joly, mr. Dewinde, J.E. Vliebergh, J. van Overbeke, P. Vermeylen, M. van Hemelrijck, A. Boon, W. Verougstraete, J. Custers, Edg. van Cauwelaert, A. Bayart, J. van Waeg, D. Winderickx, L. Lindemans, A. Vanderleenen en Hilde Pée.

De activiteiten van het Vlaams Pleitgenootschap bestonden doorgaans, evenals die van de zusterconferenties in Gent en Antwerpen, in het organiseren van pleitoefeningen en het houden van voordrachten over juridische, literaire, filosofische of politieke onderwerpen. Als sprekers traden o.a. M. Sabbe, H. Verriest, A. Vermeylen, Pol de Mont, C. Verschaeve, J. Hoste en C. Huysmans op.

Hoewel de actie van het Brussels Pleitgenootschap niet zo invloedrijk en spectaculair was als die van de Vlaamse Conferenties van Gent en Antwerpen, toch heeft het een niet te onderschatten rol gespeeld. Herhaaldelijk drong het bij de minister van

Justitie aan op een betere samenstelling van de correctionele rechtbanken met het oog op de toepassing van de taalwetten. Het Genootschap kwam ook tussenbeide in de vele taalincidenten die zich geregeld in burgerlijke zaken voordeden. In 1911 verleende het zijn medewerking aan een reeks voordrachten betreffende het taalprobleem die door de Conférence du Jeune Barreau georganiseerd werden.

De Eerste Wereldoorlog deed de activiteiten van het Pleitgenootschap ophouden. Er moest tot 1920 gewacht worden, alvorens opnieuw enige activiteit aan de dag werd gelegd. Tot 1931 was er echter zeer weinig belangstelling, zelfs van de kant van de Vlaamse advocaten. Het verschijnen van het eerste nummer van het Rechtskundig Weekblad (11 oktober 1931) en de strijd rondom de wet op het gebruik der talen in rechtszaken (wet van 15 juni 1935) brachten nieuw leven in het Vlaamse Pleitgenootschap. In 1935 werd door de Raad der Orde aan het Vlaams Pleitgenootschap tevens opgedragen de pleitoefeningen voor de Vlaamse advocaten te organiseren. Hierdoor werd het Genootschap als een officieel lichaam van de Balie erkend.

Daar de normale werking van de Raad der Orde en van het Bureau voor Kosteloze Raadpleging niet meer verzekerd kon worden, indien er geen Vlaamse advocaten in gekozen werden, besliste de Raad der Orde in juli 1963, dat er drie Nederlandstalige advocaten in de Tuchtraad zouden zetelen. Hieraan ligt een werkdocument van het Vlaams Pleitgenootschap ten grondslag.

LITERATUUR: J. van Doorselaere, *Vijfenzeventig jaar Vlaams Balieleven te Brussel*, in *Rechtskundig Weekblad*, jg. 30, nr. 2 (20 november 1966). JANINE BEYERS-BELL